

Rabobank Cijfers & Trends

Een visie op branches in het Nederlandse bedrijfsleven.

39e jaargang editie 2014/2015

Perspectief

Aanbod groter dan vraag in 2015

Het aanbod van biggen en vleesvarkens zal de komende periode hoog blijven. Dit wordt veroorzaakt door de toenemende productiviteit en de afbouw van de voorraad varkensvlees in opslag. De dalende consumptie van varkensvlees in de EU in combinatie met de exportban naar Rusland zorgt voor een overaanbod. Een opwaartse beweging van de prijzen zou kunnen komen van een snelle daling van de euro ten opzichte van de dollar en de waarschijnlijke heropening van Rusland voor een aantal landen in de EU. De Rabobank verwacht voor het komende jaar voor de zeugenhouderij een voerwinst van circa 15% onder het langjarig gemiddelde en voor de vleesvarkens een voerwinst van circa 5% beneden het langjarig gemiddelde.

Investeren in draagvlak en nieuwe markten

De Rabobank heeft vertrouwen in het economisch perspectief van de varkenshouderij in Nederland. Die behoort namelijk tot de top van de wereld. Zowel qua technische resultaten als qua innovatieve karakter van de primaire bedrijven en van de periferie. Het huidige aantal van ca. 5.000 bedrijven met varkens zal naar verwachting afnemen tot circa 2.500 in 2025. Het totale aantal varkens in Nederland zal gelijk blijven, mits de varkenshouderij verder verduurzaamt.

De invloed van markt en maatschappij stimuleert bedrijven tot verdere verduurzaming. Om de extra inspanningen die hiervoor nodig zijn beloond te krijgen, zijn onderscheidende marktconcepten nodig. Hiervoor is samenwerking tussen sector, retail en ngo's noodzakelijk. Binnen de primaire houderij is de transitie van verdeeldheid naar eenheid een randvoorwaarde. De oprichting van de Producten Organisatie

Varkenshouderij is een belangrijke stap in die richting.

De uitdaging voor het bestaansrecht van de sector is om deze beweging richting eenheid een verdere impuls te geven. Er is meer nodig dan het produceren van een goed stuk vlees. Het vraagt om het structureel investeren in draagvlak: landelijk, lokaal en binnen de keten. Het vormen van een eenheid, transparantie en samenwerking binnen de keten staan centraal. De productie van vlees in concepten wint aan belang en voorziet in eerste instantie in de binnenlandse vraag. Succesvolle voorbeelden van concepten zijn Good Farming Star, Jumbo Bewust, Puur en Eerlijk, Milieukeur, EKO-keurmerk, Frievar en Keten Duurzaam Varkensvlees. In het buitenland neemt de aandacht voor concepten ook toe. Ook staat de sector voor de uitdaging om te komen tot een evenwichtige mineralenbalans.

Trends

- Markt en maatschappij vragen steeds meer om een concrete invulling van thema's als dierenwelzijn, landschappelijke inpassing, milieu en volksgezondheid, in aanvulling op de al bestaande wet- regelgeving op die vlakken;
- Het aantal ketenconcepten neemt gestaag toe. Herkenbare en goed georganiseerde ketenconcepten vormen de basis om op maatschappelijke trends in te spelen en om het contact te behouden met de markt en de maatschappij;
- De consument wil weten wát zij eet. Het gaat hierbij niet alleen om de kwaliteit en herkenbaarheid van het product, maar zeker ook om de smaak, herkomst en traceerbaarheid;
- De varkenshouderij investeert in draagvlak in de markt en de maatschappij. Transparantie is het sleutelwoord. Vertel wat je doet en doe wat je vertelt;
- De varkenshouderij heeft een verplichting om een bijdrage te leveren aan een duurzame mineralenbalans. Hiervoor zal er meer mest verwerkt moeten worden;
- Er wordt bewuster omgegaan met farminput (voer, antibiotica, energie, etc.). Dit zorgt voor een verdere verduurzaming van de sector.

Uitbreidingsinvesteringen gaan gepaard met een toenemende intensivering van de bedrijfsvoering. Dit vraagt bovengemiddelde ondernemerscapaciteiten.

Kansen en Bedreigingen

Kansen

- Stijging welvaart Azië en de toenemende vraag naar uit het varken geproduceerde medicijnen heeft positief effect op de vierkantsverwaarding van het totale varken;
- De Nederlandse varkenshouderijketen is innovatief en loopt daarin voorop;
- De vraag naar duurzaam geproduceerd vlees neemt toe in binnen- en buitenland;
- Gerichtte samenwerking om vleesconcepten in de markt te zetten biedt ondernemers in de gehele keten (houderij, slachterij en verwerking) mogelijkheden om meer toegevoegde waarde te bieden;
- Kolomcertificering vraagt om verdergaande samenwerking en vergroot de marktgerichtheid, transparantie en efficiency;
- Voor een succesvol tussensegment is nauwe samenwerking tussen retail, ngo's (niet-gouvernementele organisatie) en de sector noodzakelijk om blijvend in te kunnen spelen op de veranderende marktwensen;
- Inspelen op maatschappelijke trends leidt enerzijds tot kostprijsverhoging maar biedt anderzijds ruimte voor imagoverbetering. Er ligt een uitdaging om dit te vermarkten en om te zetten in toegevoegde waarde. De sector slaagt hier tot op heden onvoldoende in en dat betekent dat de focus nadrukkelijk blijft liggen op kostprijsverlaging en verhoging van efficiëntie.

Bedreigingen

- Er is een onverminderde exportafhankelijkheid. Dit geldt voor zowel biggen, vleesvarkens als geslachte varkens (karkassen en technische delen);
- De wereldwijde groei van de vleesconsumptie zorgt, samen met de vraag naar biobrandstoffen, voor een toenemende vraag naar grondstoffen als mais, tarwe en soja, met als gevolg een structureel hogere voerprijs;
- De varkenshouderij heeft uitdagende doelen om te komen tot een evenwichtige mineralenbalans. Er zijn veel initiatieven op dit vlak, maar het tempo ervan kan een impuls gebruiken;
- Maatschappelijke acceptatie snel groeiende bedrijven;
- Dierziekten-uitbraken (al dan niet besmettelijke/aangifteplichtige) met het risico van grenssluiting.

Omschrijving

De Nederlandse varkenshouderij bestaat uit circa 5.000 bedrijven met 12,2 miljoen varkens en een bruto eigen productie (slachtingen en export) van circa 25 miljoen dieren. Specialisatie zet zich verder voort, waardoor het aantal bedrijven afneemt en de gemiddelde bedrijfsomvang stijgt. Met een zelfvoorzieningsgraad van circa 250% is Nederland voor zowel de afzet van biggen als vleesvarkens afhankelijk van met name de export naar Duitsland.

Bedrijf en markt

Markt

Wereldwijd liggen er volop kansen voor de Europese en de Nederlandse varkenshouderij. Dat komt door de groeiende wereldbevolking, de verstedelijking en de hogere levensstandaard in de opkomende economieën, zoals in China, Azië, Zuid-Amerika en in Midden- en Oost Europa inclusief de nieuwe lidstaten van de EU. De verwachting is dat de consumptie van varkensvlees met ruim 22 miljoen ton (+21%) tot 2020 en nog eens 23 miljoen ton (+18%) tot 2030 zal toenemen.

Europa

Binnen de Europese Unie ligt het verbruik van varkensvlees per hoofd van de bevolking op ca. 41 kg. Naar verwachting blijft de consumptie van varkensvlees de komende jaren onder druk staan, totdat de effecten van de economische crisis op de inkomens van de consumenten afnemen. Daarna zal de consumptie enige jaren aantrekken, mede door de groeiende vraag in de 'nieuwe lidstaten'.

Nederlandse markt

De Nederlandse varkenssector heeft een goede reputatie. Veel varkensvlees vindt zijn weg naar het buitenland en ook Nederlandse biggen en vleesvarkens doen het goed in de export. Varkensvlees is het meest verkochte vlees in ons land en in Europa. Meer dan de helft van de totale Nederlandse vleesconsumptie bestaat uit varkensvleesproducten. De Nederlandse varkenshouderij komt tegemoet aan de wensen van consumenten en de sector benut de kansen in de markt. Met de kwaliteitsregelingen IKB (Integrale Keten Beheersing) garandeert de varkenssector al vele jaren de veiligheid en kwaliteit van het varkensvlees. In de IKB-systemen staan de volgende dingen centraal: uitwisseling van informatie en traceerbaarheid (I&R) van varkens en extra eisen aan voer, hygiëne, welzijn, voedselveiligheid en een verantwoord gebruik van diergeneesmiddelen (antibiotica). Daarnaast worden alle varkenshouderijen gemonitord op verboden stoffen en residuen van diergeneesmiddelen. Ook is het verstrekken van voedselketeninformatie bij aflevering aan de slachterij ingevoerd.

In Nederland neemt de ontwikkeling van nieuwe marktconcepten een grote vlucht, zoals Good Farming Star, Jumbo Bewust, Puur en Eerlijk, Milieukeur, EKO-keurmerk, Frievar en Keten Duurzaam Varkensvlees. Er is een groeiende vraag naar varkensvlees dat geproduceerd is met extra aandacht voor welzijn en/of milieu. In 2013 hebben de Nederlandse supermarkten, verenigd in het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel, met de Nederlandse varkensvleessector overeenstemming bereikt over de verdere verduurzaming van al het verse varkensvlees via het kwaliteitsprogramma Varken van Morgen. Het programma kent de modules Diergezondheid, Dierenwelzijn en Milieu en Duurzaamheid waarin normen met betrekking tot dit onderwerp zijn opgenomen. Het moment van invoeren is nog niet vastgesteld.

Samenwerking in de keten is een vereiste, evenals de aansluiting van bijvoorbeeld de Dierenbescherming en de overheid. Uiteindelijk is de markt bepalend, waarbij de retail een belangrijke schakel vormt tussen vraag en aanbod.

Export

Voor het grootste gedeelte wordt het varkensvlees geproduceerd in de regio waar het geconsumeerd wordt. Ongeveer 9% van de wereldproductie wordt geëxporteerd. De belangrijkste exporteurs van varkensvlees in de wereld zijn VS/Canada, Brazilië en de EU. De belangrijkste importeurs van varkensvlees zijn Japan, Rusland en Mexico.

De bruto eigen productie van Nederland bedraagt ca. 24 miljoen dieren. Hiervan worden er 6,5 miljoen als big geëxporteerd en ca. 3,0 miljoen als vleesvarken/slachtzeug. De varkenshouderij heeft een zelfvoorzieningsgraad van 265% (PVV, 2013). In 2014 werden meer varkens in Nederland geslacht dan het jaar ervoor. Het aantal slachtingen steeg met 2,9% tot 14,5 miljoen varkens. Uit de CBS-cijfers blijkt dat het aantal varkens in Nederland in de laatste jaren stabiliseert rond de 12 miljoen stuks.

Varkensbalans Nederland

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Slachtingen	14.380.000	13.869.000	14.002.000	14.593.700	14.310.000	14.066.730	14.469.000
Export vleesvarkens	3.683.537	4.046.467	4.106.410	3.755.756	3.496.219	3.537.602	2.956.870
Export biggen	4.948.010	6.031.953	6.419.896	6.505.098	6.431.942	6.582.670	6.454.156
Export totaal	8.631.547	10.078.420	10.526.306	10.260.854	9.928.161	10.120.272	9.411.026
Import vleesvarkens	593.883	584.903	568.468	583.237	448.030	475.343	449.147
Import biggen	25.731	77.987	54.006	30.875	22.458	24.508	17.569
Import totaal	619.614	662.890	622.474	614.112	470.488	499.851	466.716
Bruto eigen productie	22.391.933	23.284.530	23.905.832	24.240.442	23.763.673	23.763.673	23.413.310

*Bron: PVE 2015 bewerking FAR (*1000)*

Biggen- en varkensexport licht afgenomen in 2014

Tussen de verschillende exportbestemmingen hebben echter wel enkele verschuivingen plaatsgevonden. Dit blijkt uit cijfers van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

De totale Nederlandse export bedroeg in 2014 6,45 miljoen biggen. Dit is een daling van 0,1 procent t.o.v. 2013. Het overgrote deel nl. 64% is afgezet naar Duitsland. Op nummer twee staat België met een aandeel van 12%.

De totale Nederlandse export van levende vleesvarkens is gedaald tot 2,95 miljoen dieren. Dat is een daling van 19,0%. Bijna de gehele export gaat naar Duitsland (ca. 95%).
(Bron: PVE, bewerking FAR)

Daling export varkensvlees

Circa 70% van de Nederlandse varkensvleesproductie wordt geëxporteerd (815.000 ton in 2013). 16% gaat naar Italië, 14% naar Duitsland (1% daling t.o.v. 2012) gevolgd door 9% naar Griekenland en 8% naar het Verenigd Koninkrijk. Ruim 30% gaat naar derde landen, Europa uit. Rusland ontving circa 3% van de totale Nederlandse export. Dat is beperkt. Dat het wegvallen van de Russische markt (exportban) toch zo'n impact heeft op de Nederlandse prijsontwikkeling van vlees, komt vooral doordat de EU als geheel 747.000 ton varkensvlees naar Rusland exporteerde, wat bijna een kwart is van de totale EU-export. In 2014 is deze export vrijwel stilgevallen.

Omzet

De Nederlandse varkenshouderij bestaat uit circa 5.000 bedrijven, met ruim 12,2 miljoen varkens. De komende jaren zet schaalvergroting en specialisatie door. Het aantal bedrijven zal dalen. Met een zelfvoorzieningsgraad van circa 265% is Nederland voor zowel de afzet van biggen als vleesvarkens afhankelijk van met name de export naar Duitsland. Met een financieringsvolume van ruim 2,4 miljard euro en 80% marktaandeel is de Rabobank huisbankier van deze sector en neemt de varkenshouderij een belangrijke plaats in binnen de agrarische portefeuille.

De bruto productiewaarde van de varkenshouderij in Nederland bedraagt in 2013 op basis van de voorlopige cijfers 3 miljard euro. Dat is 11% van de totale productiewaarde in de land- en tuinbouw in dat jaar (Landbouweconomisch bericht 2014 en www.agrimatie.nl.)